

Radimu Paloušovi

Autor: Jakub Hajíček, Kateřina Marková, Miriam Prokešová, Tereza Králíčková

Abstract

For Radim Palouš. – On 6th of November Professor Radim Palouš celebrated his 85th birthday. These four gratulatory texts are included at the end of the special double issue of e-journal *PAIDEIA*.

K problematice ticha ve výchově. Panu profesoru Radimu Paloušovi k životnímu jubileu

Jakub Hajíček

In diesem Text überlegt der Autor über Rolle der Ruhe im Prozess der Erziehung und ermittelt, dass jede Erziehung ohne Ruhe unmöglich ist, weil die wirkliche Erziehung im Ruhe liegt.

Schlüsselwörter: Erziehung, Ruhe, Schweigen, Kommunikation

Klíčová slova: výchova, ticho, mlčení, komunikace

Povím hned na začátku se vši radikalitou: jako student učitelství jsem se učil mluvit. Jako učitel se učím mlčet. A jako student filosofie se učím o tomto mluvení/mlčení přemýšlet, reflektovat ho. Dovolte prosím, abych vyjádřil pár postřehů o úloze ticha ve výchově.

Ano, každý student učitelství se musí především naučit mluvit, vysvětlovat, tj. být schopen uchopit svůj předmět a vyložit ho, ukázat ho ve všech možných ohledech. Uchopit své téma a uvést ho tak, aby bylo přístupné, otevřené i žákům. Vést žáky k porozumění nejen učiva, ale světa jako celku. Vždyť učitel má mluvit tak, aby pro-mluvil k žákům a otevíral jejich uši i oči.

Anselm Grün, autor bytostně zakotvený v tradici křesťanského mnišství, píše: „Na mlčení se můžeme dívat z různých zorných úhlů; jako na pasivní nemluvení, jako na postoj vnitřní usebranosti, jako na boj proti chybným postojům, ale i jako na pozitivní činnost – jako na úkol oprošťování.“ (Grün 1994: 28) Lze tedy povědět, že ticho neznamená jen ne-činnost, pasivitu, stav, kdy nedochází k žádné činnosti, ale že může být i výrazem aktivity, výsledkem někdy poměrně namáhavé aktivity. Mlčet ve výchově tedy neznamená jen pasivně přihlížet a nechávat věci lhostejně plynout, ale ticho může být naopak výrazem velmi soustředěné aktivity. Ticho může být výrazem zájmu a naslouchání druhému, kdy oba účastníci procesu výchovy, učitel i žák, nechávají druhého, aby pro-mluvil, plně (se) projevil, vyjevil to, co zaměstnává jeho nitro.

Nebo může být společně prožívaným mlčením, kdy učitel i žák společně prožívají prchavý, přesto však jedinečný okamžik, kdy se výchova děje bez slyšitelných slov. Každý učitel přeci z vlastní zkušenosti ví, že v některých případech by slovo řečené rozbilo celou atmosféru, jedinečnost okamžiku. Snad by tedy bylo možno říci, že vyučování se děje v mluvené řeči, tedy ve slovech. Naproti tomu výchova se děje v okamžiku ticha, v jedinečné chvíli, která vše promění mocí svého mlčení.

Irena Vaňková píše: „Mlčení v dialogu – a ve vzájemném vztahu komunikantů, z něhož dialog vyrůstá – je často výrazem vrcholného spříznění, *slavností porozumění*, zatímco jindy může být svědectvím neporozumění a vzájemného odcizení – *dvojitým monologem* (...) Lidé mohou mlčet ‚spolu‘, ale i ‚vedle sebe‘, paralelně, každý zvlášť, dávající tak najevo vzájemnou lhostejnost či negativní vztah – nechuť, hněv apod.“ (Vaňková 1996: 8–9) Ano, lidé si mohou rozumět nejen v rovině slov, ale také v rovině mlčení, když spolu cítíme, že není třeba mluvit, že mlčení vyjádří více než slova. Irena Vaňková má pravdu, když tuto jedinečnou chvíli nazývá „slavností“, tedy okamžikem, který je neobyčejný, ne-každodenní a plně prožívaný. Slavnost je okamžikem, kdy se prolamuje zdánlivě neměnný tok času, kdy je čas vychýlen směrem k ne-obyčejnosti.

Ticho tedy ve výchově neznamená okamžik, kdy se výchova neděje, kdy neprobíhá, ale naopak, kdy se přenáší na vyšší, ne-obyčejnou, námi jen obtížně uchopitelnou (a popisovatelnou) rovinu, totiž k Pravdě, která se ukazuje právě v tichém (společném mlčení). Vždyť Jan Skácel s plnou silou básnického jazyka píše:

*kéž je nám nejvíc ticho
až kolem půjdou s lží
a nemusím křivě
přísahat na růži*

Vážený a milý pane profesore, dovoluji nám ještě mnohou chvíli mlčení spolu s Vámi!

SEZNAM LITERATURY

GRÜN, A. *O mlčení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994.

VAŇKOVÁ, I. *Mlčení a řeč v komunikaci, jazyce a kultuře*. Praha: ISV, 1996.

(Mgr. Jakub Hajiček je doktorandem filosofie na UK PedF. Absolvoval studia na UK FF a UK PedF. V současné době připravuje disertaci o komeniologických studiích prof. Klause Schallera.)

Čas environmentální výchovy

Kateřina Marková

This is an essays about my Teacher and me. It is personal confession. I need to tell him Thanks as a Birthday present. I am thinking about my life. My everyday experiences from school, family and my journey to school. I want to study how to living a life. I write about talk with the Teacher. My teacher show me the „time of environmental education“. I had been occupied with environmental education many years ago. I deal with the relationships between the human being and planet Earth. I want to say to my Teacher about Gaia Theory from James Lovelock and his searching the definition of life. Lovelock's association of life as a puzzle. I find by means of Lovelock „limits“ like an interesting human life issue. Especially in the education. Finally I write about David Abram an American environmentalist, philosopher, antropologist and magician. His famous book is named *The spell of the sensuous – percepton and language in a more – than – human world*. I am always amazed. Thanks a lot my Teacher Radim Palouš.

Vážený Pane Professore,

chtěla bych vám blahopřát k vašemu životnímu jubileu.

Váš věk, za ten se člověk nestydí, ale může být na něj hrdý, může se jím honosit.

Obdivuhodná je pro mě vaše vitalita, se kterou přicházíte za námi na doktorandské semináře.

Při setkání s vámi těžko hledám slova, jsem přeplněná pocity.

Tyto pocity, když vyjádřím slovy, připadají mi všední, nevystihující obsah mého prožívání.

Hledám způsob, jak se nejlépe vyjádřit, a než jej najdu, už naše setkání končí.

A tak zase jen zůstanu u všedního: „Dobrý den, Pane Professore.“

Ale dnes mám zvláštní příležitost hovořit s vámi o trochu déle než obvykle, protože máte narozeniny. Já mohu vystoupit z anonymity, do které se při našich setkáních schovávám a prostřednictvím těchto řádků vám mohu sdělit, co se vám jindy zdráhám říci.

Pokusím se konečně vyjádřit.

Zastavila jsem se. Ano, již stojím na jednom místě. Teď mohu začít přemýšlet. Má mysl, ale ještě stále někam utíká. Snažím se soustředit. Vzpomínám na setkání s Vámi.

A první, co mě napadá, je vděčnost.

Jsem vám vděčná a chci vám poděkovat.

Děkuji, že jsem vás směla v životě potkat, ale hlavně, že se s vámi mohu stále setkávat.

Děkuji, že vám mohu naslouchat.

Děkuji, že mohu číst vaše knihy.

Děkuji, že jste mým Učitelem.

Děkuji vám, za samu možnost té cesty, kterou jste nám, svým žákům, ukázal.

Děkuji vám, že jsem ve vašich knihách a přednáškách našla to, co jsem hledala.

Děkuji vám, že jste mě naučil milovat český jazyk.

Chci vám gratulovat, a přitom vám děkuji, je to správný postup, chceme-li gratulovat člověku, kterého si moc vážíme?

Chce-li žák mluvit se svým učitelem, musí mít dostatek kuráže, protože rázem vstupuje do stejného prostoru se svým učitelem, o kterém si myslí, že ví a zná mnohem víc než on, pouhý žák. Navíc žák musí mít o čem mluvit se svým učitelem. Žák často rozmlouvá se svým učitelem v duchu, ve chvíli, kdy učitel naslouchá nebo čte řádky v knize, kterou učitel napsal pro své žáky. Ale v onom přítomném okamžiku, kdy nastane příležitost se svým učitelem mluvit, ztratí rázem odvalu. Má strach, aby neřekl něco hloupého, nepatřičného, aby nebyl nachytán, že nic neví a nic neumí. I přesto, že ví nebo očekává, že jeho učitel je Učitel s velkým písmenem U na začátku, což znamená, že ho tento jeho učitel nesetře a tudíž nezraní, že ho jeho učitel ani nezradí, ba naopak podá svému žákovi pomocnou ruku, aby se mohl vyjádřit, aby mohl lépe pochopit probírané téma. Vždyť až, když teprve člověk vyřkne, co si myslí nahlas, úplně pochopí myšlenku.

Učitel je vlastně pro žáky jakýmsi zrcadlem, referenční plochou, která dovoluje, funguje-li zrovna správně, tedy je-li zrovna na příjmu, naladěná na podobné vlnění, a je-li i okolní atmosféra třídy v tom správném rozpoložení, spatřit žákovi jeho úhel pohledu na probíranou látku, dovoluje mu zproblematizovat téma, toho, o čem je zrovna řeč a uspořádat a vůbec nahlédnout svůj názor. Žák tak dostává možnou příležitost zorientovat se. A je-li to dobrý učitel, nebude žáka orientovat podle sebe, ale dovolí žákovi jeho vlastní orientaci, ukáže mu pouze důležité hranice – mantinely, čímž svému žákovi dodá jistoty, neboť žák zjistí, že se nepohybuje v bezbřehém prostoru.

A právě hranice jsou podle Jamese Lovelocka – autora teorie Gaia – určujícími pro život. Lovelock hledal pro svou práci definici života, zjistil, že takovou definici není vůbec snadné nalézt a je obtížné jí naformulovat, a tak si pomohl jednou asociací a připodobnil život ke skládance puzzle. A právě o zachování – udržení života je řeč v čase environmentální výchovy. K tomuto slovnímu spojení mě samozřejmě inspirovala vaše kniha *Čas výchovy* a vaše další kniha *Světověk a časování*, kde s odvoláním na Patočku píšete o epoše ekologie, ve které právě žijeme. Zabývám se environmentální výchovou již mnoho let. A když jsem chtěla studovat dále a složit doktorát v tomto oboru, nebylo lehké k tomu najít vhodnou školu. Měla jsem však štěstí a podařilo se mi objevit právě obor Filosofie výchovy. Za což vám chci také poděkovat, protože tato nevšední příležitost je pro mě velkou výzvou k tomu, abych chápání ekologie rozšířila až do filosofických polí a poodhalila krajiny, které jako by se skrývali až za horizontem přírodovědného pozorování.

Ve škole jsem získala spoustu důležitých poznatků. Umím pojmenovat svět kolem sebe, dokonce někdy i latinsky, spoustu rostlin a živočichů, vím, že žijí na planetě Zemi, která je součástí – a teď nevím jestli konečného, nebo nekonečného Vesmíru, o kterém tedy bohužel přesně nevím, jak vlastně vznikl. Na druhou stranu vím, že v atomu jsou elektrony a v buňce různé organely. Vždycky mě zajímal život a ve škole – a to mi dochází až teď zpětně – mě vlastně svým způsobem o životě učili. Ale neřekli mi tam, jak mám žít. Nikdy se mě nikdo neptal, jestli chci chodit do školy. Bylo jen jasné, že je to povinné a žádoucí a jiná možnost není. Do školy nás posílají, abychom se zcivilizovali, píše Robert Fulghum v knize *Všechno, co potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské škole*. Proč vlastně pořád chodím do školy? Proč já to vlastně dělám? Chci se naučit matematiku a jiné vědy? Už jsem za ty roky o nich hodně slyšela, byla z nich několikrát vyzkoušena, dokonce jsem neměla špatné známky, ale přesto přese všechno pořád mi to nějak nestačí.

Stále do té školy chodím a nyní již dokonce dobrovolně, představte si to. S přibývajícím roky a povinnostmi, které přináší rodinný život, je pro mě škola stále víc vyhledávaným místem – „prázdně“. Když jsem dlouho „a-schole“, cítím obrovskou potřebu být zase rychle ve škole. Nechci být „Zanepřázdněný Hnedtubud“, jak píše Benjamin Hoff ve své knize *Medvídek Pů a Tao*. Škola prostřednictvím mých učitelů mi pomáhá poznávat samu sebe, neustrnout, učit se stále něco nového, ve smyslu „starého“ již známého, ale z jiného úhlu pohledu nebo do jiné, snad větší hloubky, stále si mohu tříbit své myšlenky a názory, mám pocit, že dělám něco proto, aby mé myšlení neustrnulo a nepřestávalo se rozvíjet. Učím se pít vodu přímo z pramene, což konkrétně ve filosofii pro mne znamená číst díla filosofů v originále. Je to dlouhá cesta, neboť jsem byla vyučena v době, kdy už se na gymnáziích neučila povinně řečtina a latina. Během svých studií jsem pochopila, že tady na Zemi je stále čemu se učit, i když někdy hlas v mé hlavě se mi snaží našeptat, že už vím přece všechno, že není třeba studovat všechny ty knihy, protože je to ztráta času číst to, co už někdo kdysi dávno řekl a jiný o tom napsal, že jsou to stejně interpretace interpretací a k čemu to vlastně všechno je.

Důležité je přece něco si užít. A žít právě teď, vyplnit čas, který mi byl dán něčím příjemnějším, než je studium starých knih a starých, dávno zapomenutých jazyků. Jedním z mých přání vždy bylo žít život v rovnováze, moje babička tomu říká „zlatá střední cesta“ ve smyslu ani málo ani moc. A tak se snažím, seč mi síly stačí. Chci zvládnout všechno nejlépe, jak jen dovedu. Nejsem a nikdy jsem nebyla žákyně se samými jedničkami. Jednou jsem dokonce požádala o dvojku z matematiky, věděla jsem, že tu dvojku obhájím, ale na jedničku jsem se necítila. Dnes říkám, že nejlepší známkou je dvojka tedy velmi dobře, protože vás stále nutí ke zdokonalování. Nezmizí vám motivace zlepšovat se a můžete usilovat o to být výborný, máte tedy o co usilovat na rozdíl od jedničkářů, kteří velmi rychle usnou na vavřínech. Není pro mě důležité, kolik člověk v životě vystuduje škol, důležité je to, co zrovna dělá teď v tuto chvíli. Lidský čas rozdělený na 3x8 hodin během jednoho dne, to není moc času. Když v ideálním případě člověk osm hodin spí, osm a půl hodiny pracuje a zbytek času to všechno ostatní. Starost o rodinu, musí se najíst a splnit ostatní fyziologické potřeby, je to také čas věnovat se svým koníčkům, odpočívat, ale nejrady by člověk jen tak lenošil. Je to čas na to každodenní živobytí.

Chodí-li do školy, může být chvíli zaneprázdněný těmi všemi povinnostmi, ale může se setkat se svým učitelem, kterému by toho chtěl tolik říct, ale má strach, nechce ho obtěžovat. Což je vždycky dobrá výmluva, jak si odůvodnit své skrývání do anonymity. Člověk jde do školy a říká si: „Hlavně se mě na nic neptejte,“ protože já neznám odpovědi na vaše otázky. Až při filosofických, doktorandských seminářích jsem se naučila, že je pro mě mnohem cennější naučit se hledat ty správné otázky a nehledat pouze odpovědi na položené otázky. Postupem času jsem zjistila, že život je vlastně škola.

Před časem se mi dostala do ruky kniha amerického ekologa, filosofa, antropologa a původně kouzelníka Davida Arama, jehož posláním je vést lidi k údivu. Tak jako ve filosofii. Chtěla jsem vědět, co přichází na řadu po údivu? Zatím jsem se ptala jen dvou kamarádek, které studovaly filosofii. Jedna z nich mi odpověděla, že disciplína. Nevím, jestli má pravdu.

Vrátím-li se na začátek svého psaní – k přemýšlení, jak vyjádřit to, co jsem vám nestihla zatím říci při společných setkáních na doktorandských seminářích.

Už to mám. Heuréka!

Je to přece tak prosté.

Napadá mě způsob, jak správně vyjádřit svůj prožitek – prostřednictvím řeči těla, totiž – poklonou.

„Dobrý den, Pane Professore.“ A má hlava hrdě vztyčená k nebi současně s vyřčenými slovy se skloní před vámi k zemi a pak se opět znovu hrdě narovná.

Jestli si tyto moje řádky, Pane Professore, čtete a něco si o nich myslíte, je to pro mě také dárek. I když dnes jste oslavenec vy, ten, který přijímá dárky. Děkuji, že jsem vám směla poodhalit svou anonymitu a dovoluji si vám říct, že vás mám ráda. Smí se to takhle naplno se vyznat svému Učiteli v čase, kdy je mu právě 85 let? Snad právě proto. Víím, že se sluší vám přát mnoho dalších šťastných let, i já vám je moc přeji. Ale filosof, možná lépe než ostatní, ví o své smrtelnosti a nebojí se o ní mluvit. Jsem ráda, že jsem vám stihla napsat tyto řádky jako malé poděkování, jako dárek k vašim narozeninám. Ráda vám napíšu ke každým dalším narozeninám, budete-li chtít. Děkuji vám za všechna setkání s vámi, za ta minulé, za toto dnešní i za všechna budoucí. Děkuji. Kéž se vám dobře daří.

P. S. Jsem studentkou pana profesora Palouše.

Což pro mě znamená určitý závazek, být stále bdělá – až do konce mého věku se nepřestat aktivně účastnit děje tohoto světa, Theatra Mundi.

Píšu vám možná příliš primitivně, ale od vás víím, že to znamená – původně.

SEZNAM LITERATURY

ABRAM, D. *Procitnutí do živé země*. Nymburk: OPS, 2008.

LOVELOCK, J. *Gaia, A New Look at Life on Earth*. Oxford University Press, 1995.

PALOUŠ, R. *Čas výchovy*. Řím: Křesťanská akademie, 1987.

PALOUŠ, R. *Světověk a časování*. Praha: Vyšehrad, 2000.

(Mgr. Kateřina Marková, doktorandka oboru Filosofie na UK PedF. Vyučuje na Fakultě životního prostředí UJEP v Ústí nad Labem. Jako svou disertační práci zpracovává téma Filosofie environmentální výchovy.)

Filosofie, smích a pláč duše

Miriam Prokešová

*Jak si představuješ duši?
Jako balónek, naplněný smutkem.
Jako pavučinu, naplněnou stříbřitým smíchem.
Jako neprostupnou zeď z malých i velkých kamenů.
Jak si představuješ duši?
Jako krásné prosluněné ráno.
Jako tichý pláč a vzlykot,
jako jarní vlahý déšť, padající s nebe.
Jak si představuješ duši?
Jako Tebe...*

The Philosophy, Laughter and Cry of Soul. – Short text is small muse above the laughter and the cry of heart and of soul and above the joy that guides us through the life. Author talks of child and about the child in us himself, by which all the time we're.

Keywords: laughter of heart and of soul, cry of heart and of soul, child in us, joy

Klíčová slova: smích srdce a duše, výkřik srdce a duše, dítěte užívaného, radost

Filosofie je velice vážná věda. Jak by se mohla smát?

Smát se v rámci slzavého údolí, smát se vášním duše, lásce, naději, radosti i svobodě a zlu? Je tento smích vůbec možný? Jak bychom bez něj však chtěli nejen *přežít*, ale v podstatě také *prožít* život?

Život nám byl dán. Jsme vyzváni, byli jsme vyzváni a vlastně i budeme vyzváni, abychom žili. Slovy Komenského – stojíme v lose svém až do skonání svého, a měli bychom užívat toto potěšení života, které nám bylo dáno, s radostí! [1] Všimněme si, že máme stát v losu svém, tedy v tom, co nám bylo náhodně dáno, vybráno jen tak „losem“, vyhozeno jen jakoby v karetní hře a řečeno – tady máš, tak hrej.

H. Bergson [2] však ve svém pojednání o smíchu tvrdí, že tam, kde jde o city, smích ustává. Dotýkáme-li se člověka v jeho bolestivých místech, dotýkáme-li se nejen svých vlastních emocí, ale emocí druhých, tam najednou pro smích nezbyvá místo. Jsme příliš zatíženi tíhou světa a slzavým údolím, jsme příliš zatíženi bolestí, příliš zatíženi sami sebou, než abychom se skutečně uměli smát...

Proto je v životě tolik důležitá radost. Radost jako „lehkost“ bytí, se kterou se umíme povznést sami nad sebe, nad svůj úděl; radost, která je výrazem lásky a bezpečí a se kterou je spojena naděje. Nebudeme-li mít v srdci radost, budeme také ztrácet naději. A bez naděje život nepřežijeme, ztratíme se, zabloudíme, nenajdeme cestu. Proto zůstává naděje jako láska,

jako bezpečí, a také radost, která je vyjádřena smíchem, uskutečněním a zodpovědným odpovídáním na výzvu života. Radost, která překonává úzkost a nicotu.

Kdo se však umí skutečně smát? Čí smích je upřímně šťastný, od srdce, vycházející z radosti, z ještě nezatrpklé zkušenosti?

Je to smích dítěte. Jasný, zvonivý, upřímný, čistý, plný radosti. Smích dítěte, jehož dětství nemusí být vždy jen spokojené a důvodem k úsměvu. Ono samo si však smích a radost umí najít i v těch nejtěžších podmínkách.

Jak se tedy nesklonit před dítětem, které jediné je opravdově šťastného smíchu schopno? Jak nestát v údivu, v úžasu? A jak se nechtít vrátit do tohoto období a nechtít opět načerpat tuto moudrost, která ještě není zatížena bolestnou zkušeností a netuší, že je pouhou honičkou za větrem? (Kaz 1,17–18)

Avšak – nejen opravdově radostného smíchu je schopno právě jen dítě. Tam, kde je smích, bývá také pláč, slzy.

Každý z nás je ve své podstatě neustále tím dítětem, kterým kdysi byl. Neseme si ve svém nitru neustále své dítě v nás – tu dávnou milující bytost, kterou neustále jsme. Proto i v dospělosti se umíme nejen smát, ale také plakat.

Lévinas hovoří o „otřásání se dětským vzlykotem“, o vzlycích dítěte v bezmocnosti jeho narození a v mocnosti triumfálního umírání. V tomto okamžiku se i ono dítě v nás vědomě vrací ke své prapůvodní nezodpovědnosti.

Jaký však může být pláč? V této souvislosti můžeme hovořit nejen o úsměvu srdce a duše, ale také o pláči srdce a pláči duše.

Jaký je v těchto pojmech rozdíl? Úsměv srdce je úsměv, který vychází ze srdce, které se raduje a je spokojeno tím, jak jsou uspokojovány jeho životní potřeby. Jsme v tomto případě veselí a usměvaví, protože se nám daří a jsme v životě úspěšní. A pak je úsměv, vycházející z duše. To nám může být v životě hodně těžko, ale tak nějak to ustojíme, protože jsme celkově pozitivně a optimisticky naladěni a smutek a pláč sice s námi drkotá, ale my se usmíváme, protože jinak to prostě nejde.

Ale pak je také pláč srdce a pláč duše. Pláč srdce, to je pláč, vzlykot, vycházející ze zklamání, které nám působí či způsobil někdo jiný. Je v něm plno smutku a nepochopení z toho, proč nám někdo druhý ublížil nebo ubližuje.

A pak je pláč duše. To vzlykáme tak nějak na sucho, slzy se nespustí, je to čirá bolest, podobající se úzkosti, přicházející odnikud a z ničeho. Je to nepopsatelný pocit nejen smutku, ale něčeho temného, co nás obepíná. Je to prostě stav, kdy naše duše, nejen srdce, pláče – vzlykotem, který vychází odněkud z hlubin nás samotných a je neslyšitelný. A můžeme se tomu bránit pouze oním úsměvem duše.

Jakým úsměvem a jakým pláčem – vzlykotem – se otřásá smích i pláč malého dítěte? A jak se usmívá či pláče ono dítě v nás?

Přeji Vám, pane profesore, plno radosti a úsměvů duše, které onen pláč překonávají. A děkuji Vám za to, že jste to právě Vy, kdo tímto úsměvem neustále obdarovává druhé, i když někdy srdce i duše pláče.

POZNÁMKY

[1] „Stůj v lose svém až do skonání svého. Užívej toto potěšení, k němuž jsem tě přivedl, s radostí.“ (Komenský 1970: 174)

[2] „Život je proto vážný, protože jsme svobodní. Zrály v nás city, nosili jsme v sobě vášně, přemýšleli jsme o činech, rozhodli jsme se, vykonali jsme je, jedním slovem – všechno z nás dává životu jeho dramatickou a většinou vážnou tvář. Jak z toho všeho udělat komedii?“ (Bergson 1966: 56)

SEZNAM LITERATURY

BERGSON, H. *Smiech: Esej o význame komična*. Bratislava: Tatran, 1966.

Bible. Písmo svaté Starého a Nového Zákona: ekumenický překlad. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1979.

KOMENSKÝ, J. A. *Labyrint světa a ráj srdce*. Praha: Odeon, 1970.

PROKEŠOVÁ, M. *Dítě v nás. Filosoficko-pedagogické pojetí dětství a dítěte*. Ostrava: Repronis, 2009.

(Mgr. Miriam Prokešová, Ph.D., absolventka doktorského studia filosofie výchovy, v současné době působí na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity v Ostravě.)

Panu profesorovi Paloušovi

Tereza Králíčková

Sám sebou být

Být tak jen To
A nebýt To i Ono.
Být tak jen Tak
a nebýt Tak i Onak.
Být jen Tím
a nebýt Tím i Oním.

Byla bych pak Něčím,
avšak byla bych i Někým?
Tak být či tak nebýt?
Být Někým a nebýt jen Něčím.

Být Ta či Ten,
nebýt jen To.

A za tím vším si stát,
na konci moci říct:
Stálo to za To!

Setkání

Hle, věc
na rozpáleném chodníku se skví.
Hle další...ten chodník...
ta lavice a pták
a člověk, co na ní sedí.

Hle věc,
volá mě,
Jak z trávy drobný hmyz:
„Nešlapej na mě,
i já tu jsem.“

Hle, já věc,
volám tě,
přes tu dálku z okna od naproti
oslovena vykáním se,
to ty, to ty, to ty.

Hle, já a věc,
zasnoubili jsme se na moment,
slovo jsme si dali,
aniž jsme se vzali.

Es muss sein!

Ten skok měl snad tisíc krůčků,
možná nekonečno.
Ten moment měl snad rok,
možná život celý.
Ten jeden den
měl v sobě všechny předešlé.
Všechny k němu směřovaly,
i ty ještě nevzešlé.